

A férfi otthoni erőszak elkövetőkkel dolgozó programok dokumentálásának és kiértékelésének főbb szempontjai

Version 1.1

ELŐZETES MEGJEGYZÉS

E dokumentum inkább az elkövetőkkel végzett munka dokumentálása és kiértékelése főbb szempontjainak gyűjteménye, mintsem egy strukturált útmutatás. Az Európai Bizottság 2006 - 2008 között futtatott Daphne II programjának keretében a "Munka Európai Otthoni Erőszak Elkövetőkkel" című projekt munkapapírjaként került kifejlesztésre. Célja a programok ösztönzése dokumentálási és kiértékelési intézkedések bevezetésére / fejlesztésére.

A dokumentum öt szakaszra van osztva. Két általánosabb, a dokumentáció céljáról és néhány alapelvről szóló szakaszt követően a dokumentáció és a kiértékelés főbb szempontjai kerülnek részletesebb bemutatásra, az elkövetőkkel dolgozó programok három jellegzetes fázisa, a felvétel, a kezelés és a végeredmény tekintetében.

A DOKUMENTÁLÁS FONTOSSÁGA

A férfi otthoni erőszak elkövetőknek szolgáltatást nyújtók etikai felelősséggel bírnak az áldozatok (nők és gyermekek), a társadalom, a finanszírozók, és ügyfelek felé az iránt, hogy programjuk segítse a nők elleni további erőszak elkerülését. Az elkövetőkkel végzett munka dokumentálása a minőség biztosításának és a folyamat áttekintésének, a rizikóbecslésnek és a biztonsági tervezésnek, az eredmény mérésének és a program továbbfejlesztésének alapja, valamint segítségül szolgál a felelősségre vonhatóság és az áttekinthetőség biztosításában. Egyszerűen szólva, az elkövetőkkel végzett munka dokumentálása azt jelenti, hogy módszeresen leírjuk, kivel dolgozunk, hogyan dolgozunk velük, és mi a munka eredménye. Minden programnak el kell döntenie, hogy milyen szintig dokumentálja a munkáját. Ez elsősorban a dokumentációjával való szándékon múlik, valamint függ a szakmai alapszabályoktól és finanszírozók igényeitől, és a rendelkezésre álló forrásoktól. A dokumentálás következő, kissé eltérő célokat szolgáló szempontjainak figyelembe vételét javasoljuk:

A dokumentálás a legtöbb minőségbiztosítási intézkedés alapja. Támogatást nyújt a segítőknek a folyamat visszatükrözésében és a kliens viselkedésében és beállítottságában létrejövő változások észrevételében. Szintén elősegíti a kliensnek történő visszajelzést annak előrehaladásáról, pl. az értékelési szakaszban. A dokumentációra az ügynökségek együttműködésében is szükség van, így pl. minden egyes esetben a beavatkozásban részt vevő intézmények koordinálásában. Támogatást nyújt a segítőknek a felvételi fázisban gyűjtött információk alapján a specifikus kezelési tervek kialakításában és a terv módosításában a program folyamán.

A felvételi fázisban és a munka folyamán gyűjtött dokumentált információ elemzése elősegíti a további erőszak veszélyének felismerését és segítenek az áldozatok biztonsági tervezésének támogatásában.

Az eredmény mérésének célja annak ellenőrzése, hogy a program eléri-e céljait (legfőképp az erőszak csökkentését és az áldozat biztonságának fokozását). A kliens viselkedésének és beállítottságának dokumentálása a program különböző fázisainak során (felvétel, feldolgozás) és annak összehasonlítása segítenek a kliens viselkedésében és beállítottságában a program befejezésekor beálló változások azonosításában és igazolásában. A dokumentálás szintén segíti a programokat munkájuk továbbfejlesztésében a hiányosságok és nehézségek felfedése által, ami a programfejlesztés és -változtatás alapja.

Az elkövetőkkel végzett munka dokumentálása segít az áttekinthetőség biztosításában, ezáltal a program felelősségre vonhatóságában az erőszak áldozatai és a társadalom felé általában, és különösen a finanszírozók irányában. Csak az elvégzett munka és eredményeinek gondosan

végzett dokumentálása segítségével lehet egymással és az otthoni erőszakba való más beavatkozási lehetőségekkel összehasonlítani az elkövetőkkel dolgozó programokat, a politikai döntések alapjaként.

Végül a kliens változóinak (pl. társadalmi-népesedési, személyi, típus, és az erőszak súlyossága), a folyamat változóinak (pl. jelenlét, részvétel) és az eredményváltozóknak (pl. az erőszak csökkenése) a dokumentálása fontos alapot nyújt az otthoni erőszak elkövetőire irányuló kutatásokhoz és a kezelésükre irányuló programokhoz.

A DOKUMENTÁLÁS ALAPELVEI

- **Módszeres/szisztematikus tervezés és finanszírozás:** A munka részét jelentő dokumentálást módszeresen meg kell tervezni és megfelelő forrásokkal kell társítani. A dokumentálást és a kiértékelést az elkövetőkkel végzett munka fontos részeként kell finanszírozni. Fontos a különböző forrásokból származó további adatok gyűjtése: elkövető, partner (jelenlegi, korábbi, új), gyermekek, rendőrség, igazságszolgáltatási rendszer, társadalmi szervezetek, stb. Minden egyes esetben fel kell jegyezni az adatok forrását, és meg kell fontolni az adatvédelem nemzeti szabályozását.
- **Szabványosítás:** A programok számára hasznos a szabványosított eszközökkel vagy formákban történő információgyűjtés annak biztosítására, hogy mindegyik kienstől ugyanazon információt gyűjtik. Szabványosított eszközök használata összehasonlíthatóvá teszi az információt a különböző programok között és elősegíti a kutatást.
- **Bizalmassági és jogi szempontok:** Az összegyűjtött adatokat bizalmasan kell kezelni és oly módon kell rögzíteni, hogy csak az elkövetővel ténylegesen végzett munkában résztvevő alkalmazottak számára legyen hozzáférhető. Bárminemű dokumentációt és más szakértőkkel (pl. áldozatokat támogató szervezetekkel) történő információcserét a nemzeti adatvédelmi szabályoknak megfelelően kell végezni. A nemzeti jogtól függően tájékoztatni kell a résztvevőket a gyűjtött információ tárolásáról és feldolgozásáról, a bizalmasságról és annak korlátairól, illetve a hozzáférésre és az információ visszavonására való jogokról. Minden megállapodást egy dokumentumban kell rögzíteni, mint pl. egy a résztvevő és a segítő által aláírt szerződésben, melynek tartalmáról tájékoztatni kell.

FELVÉTELI FÁZIS

A felvételi fázis dokumentálásának céljai

Az elkövetővel végzett program felvételi fázisában gyűjtött információ módszeres dokumentálása a következő célokat szolgálhatja:

- a férfi programra való alkalmasságának értékelését,
- a kommunikációt és koordinációt (a résztvevővel, (korábbi) partnereivel, az áldozatokat támogató szolgálatokkal, a beutaló szervezettel / intézménnyel vagy más résztvevő szolgálatokkal / szakértőkkel, stb.),
- a kezelés tervezését és szükség esetén más (pl. alkohol- / drogkezelő, mentális egészségügyi) szolgálatokhoz való átutalást,
- a kliens partnere esetében fennálló kockázat felmérését és a biztonsági tervezést,
- az eredmény mérését / a munka belső kiértékelését,
- a program fejlesztését, a kutatási és külső kiértékelési forrásokat.

A dokumentálás alapterületei

A felvételi fázis dokumentálásának alapterületei a következőket tartalmazzák:

- **a résztvevővel és (korábbi, és/vagy jelenlegi) partnerével való kapcsolattartási információt**
Biztonsági okokból ezt az információt külön fájlban vagy helyen is lehet tárolni.
- **kapcsolattartási információ más vonatkozó szolgálatokhoz / szakértőkhöz, melyekben jelen van a résztvevő és / vagy a partnere**
 - átutaló szolgálat, áldozatokat támogató szolgálat, stb.
- **társadalmi-népesedési információ és a jelenlegi családi állapotra vonatkozó információ**
 - kor, etnikai / kulturális háttér, képzettség, foglalkozás, munkaügyi helyzet, jövedelmi / gazdasági helyzet, jelenlegi lakás- és életfeltételek
 - a jelenlegi párkapcsolat tartama, minősége és dinamikája, lakáshelyzet, gyermekek: megbecstelenítik-e őket, vagy tanúi az erőszaknak? Stb.
- **az erőszak típusára, terjedelmére és hatására vonatkozó információ**
 - ki ellen követnek el erőszakot (partner / korábbi partner, gyermekek, más családtagok, egyéb személyek)
 - az erőszak története a kapcsolat folyamán (mikor kezdődött?; változásai; az első, a legrosszabb, a legjellegzetesebb, a legutóbbi incidens, stb.)
 - az erőszak típusai (fizikai, pszichológiai, szexuális, stb.)
 - konkrét erőszakos cselekmények
 - az erőszak gyakorisága, súlyossága, és következményei
- **információ a jogi helyzetről és a résztvevő kapcsolata a bünyügyi igazságszolgáltatási rendszerrel**
 - a bíróság kötelezte-e a részvételre / vagy a beutaló intézmény?
 - bünyügyi nyilvántartás, büntetések, a védelem elrendelése, gyermekfelügyelet és / vagy látogatás szabályozása, próbaidő, előző elítélések, stb.
- **információ a családi és származási háttérről**
 - a családi viszonyokra, különösen az erőszakra vagy elszenvedett, vagy az eredeti családban látott erőszakra és más jelentős súllyal bíró problémákra, mint pl. alkohollal való visszaélésre, mentális és más fontos betegségekre, stb. vonatkozó információ
- **mentális és más, jelentőséggel bíró egészségi problémákra és korábbi és / vagy jelenlegi kezelésekre / terápiákra vonatkozó információ**
 - including current medications
 - specifically: information on the use of alcohol and other drugs
- **információ a résztvevő kezdeti igényéről és változásra / jelenlétre irányuló motivációjáról**
- **információ a férfi által az erőszak alkalmazása és a következmények miatt vállalt felelősség szintjéről, illetve az általa az erőszak alkalmazása és ahhoz való hozzáállása miatt nyújtott magyarázatokról**
- **a kockázat felmérésének dokumentálása**
 - a rizikó felmérésének ideális esetben tartalmaznia kell a résztvevőről és (korábbi) partneréről szóló információt, és további forrásokat, mint pl. rendőrségi nyilvántartás, korábbi elítélések, stb. (a szabványosított rizikóbecslési eszközök felhasználhatók). A programfelelősöknek ki kell választaniuk a megfelelő eszközöket és a rizikóbecslés módszereit. Más forrásokból gyűjtött információk (partner (jelenlegi, korábbi, új),

áldozatokat támogató szervezetek, bűnügyi nyilvántartás) felhasználhatók, amennyiben azok rendelkezésre állnak.

- **a fenti információkra alapuló kezelési terv**
 - a kezelés legfontosabb céljait és lépéseit dokumentálni kell, melyben szerepelnie kell a más szolgálatokhoz történő lehetséges átutalásoknak, a résztvevő eltérő igényeinek teljesítése érdekében
- **a program (segítők) és a résztvevő közötti szerződés vagy megállapodás, mely a következőket tartalmazhatja:**
 - a program alapszabályai (figyelem, pontosság, józanság, stb.)
 - korlátozott bizalmasság / kötelezés a hatóságok tájékoztatására mások bántalmazásának veszélye esetén
 - a (korábbi) partnerrel és más, a férfit gondozó szolgálatokkal való kapcsolattartáshoz történő hozzájárulás
 - erőszak alkalmazásának megtagadása
- **a résztvevőknek a program felvételi fázisában kiosztott tájékoztató anyagok**

Fontos megjegyzés:

A felvételi fázisban dokumentált információk bármely, a program későbbi szakaszaiban bekövetkezett változását rögzíteni kell, aminek megfelelően meg kell változtani a felállított kezelési tervet, különösen az erőszak kockázata változásainak és a vonatkozó biztonsági intézkedések tekintetében.

KEZELÉSI FÁZIS:

A kezelési fázis vonatkozik a férfival folyamatosan végzett munkára, mialatt ő részt vesz a vonatkozó program(ok)on, és a partner / korábbi partner részére nyújtott támogatásra.

Fontos szempontok:

- Hasznos az állandó belső kiértékelési folyamat. A férfinak ki kell tölteni egy módszeres kérdőívet / kiértékelő ívet minden egyes modul / ülést követően.
- A segítőknek is dokumentálniuk kell a modul előrehaladását; a csoport tagjára való vonatkozását, stb.
- E dokumentációt a partner kapcsolattartó személyektől származó dokumentációval együtt kell használni, a folyamat működésének teljes áttekintése érdekében.
- E dokumentációt belső és külső oldalról egyaránt értékelni kell, a folyamat megszakításoktól mentes felülvizsgálata érdekében.

A feldolgozási fázis során dokumentált szempontok a következők lehetnek (a lista teljessége nélkül):

- részvétel (fizikai jelenlét)
- együttműködés (aktív, inaktív)
- további erőszakos cselekmények
- főbb életrajzi események
- a partnertől történő elkülönítés a részvétel során
- további rendőri intézkedések / a férfi kapcsolattartása a rendőrséggel
- a cím és a telefonszám megváltoztatása

- folyamat és fejlődés a motiváció megváltozásával (a kliens és ha lehetséges, a (korábbi) partner elmondása szerint)
 - o jelek
 - o problémák
 - o erőfeszítések, sikerek
- házi feladat(ok)
- kiesések

EREDMÉNY FÁZIS / A KEZELÉS KIÉRTÉKELÉSE

A felelősségre vonhatóság, a minőség biztosítása és az eredmény mérése minden program fontos részét képezik (ld. a bevezetésben). Az elkövetőkkel dolgozó programok minden fázisának módszeres dokumentálása, a felelősségre vonhatóság és a munka minőségének magas szintje érhető el. Az eredmény fázisban a kliens változásaira kell fektetni a fő hangsúlyt.

Van néhány hasznos eredmény mérési módszer, melyek a segítőt szolgálhatják annak meghatározásában, hogy programjuk sikeres-e a célok elérésében. Mindegyik elkövetőkkel dolgozó program része kell hogy legyen egy alapvető belső kiértékelés, melynek a következőket kell tartalmaznia:

- A férfi és (jelenlegi, korábbi, új) partnere véleményének megkérdezése a programmal való „elégedettségükről”. Elégedettek voltak- e a férfi megváltozásával? Melyek voltak számukra a program legfontosabb elemei? Biztonságban érzi- e magát a partner? Történtek- e változások az életminőségben? Milyen képességeket vagy rálátásokat szereztek az erőszak szintje változásának közvetítésére? Ilyen és hasonló kérdések segíthetik a segítőt annak megértésében, hogy mi látszik működni a program folyamán.
- Az átutalások (lásd „A dokumentáció alapterületei” című fejezetet), a kezelésbe vett férfiak, a kezelést sikeresen befejezők és be nem fejezők, és a jelenlétek számáról vezetett pontos statisztika. Nyilvánvalóan egy program kiértékelésben nem fog mindegyik fenti szempont szerepelni.

Szintén fontos a kezelés céljainak kezdetektől történő világos meghatározása (pl. a kezelési tervben). Általában véve a kezelés fő céljai a fizikai erőszak megállítása, és az erőszakos és ellenőrző viselkedés összességének csökkentése. Emellett az is cél, hogy a férfiaknak alternatívákat szolgáltatassanak az erőszak helyett, ami arra bátorítja őket, hogy tiszteletteljes viszonyban osszák meg az erőt és a döntéshozatalt.

Sokféle bizonyított ok létezik a felmérés egyetlen klinikai interjúra való alapozásának elkerülésére. Ezért javasoljuk egyéni kérdőívek használatát (a kliens és partnere részéről egyaránt) a klinikai interjúk kiegészítése céljából, amikor csak lehetséges. Különösen a kliens partnereivel folytatott interjúk jelzik nagy erővel a kliens megváltozásának mértékét. Ezen túl van még sok szabványosított eszköz, melyeket hasznosnak találtak az elkövetőkkel dolgozó programok eredményének mérésében. Amennyiben a kiértékelésben való részvételt a program részeként kötelezővé teszik, nem lehet gond a tájékoztatásra alapuló megegyezés.

A kutatások azt mutatják, hogy az otthoni erőszakot elkövetők gyakran nagyon hanyagul számolnak be a jelenlegi és / vagy múltbeli erőszakról és más vonatkozó információról. További kísérő jelentések a férfiak viselkedéséről, melyek közé tartoznak az áldozatokkal folytatott interjúk, hasznos információforrások. Ezért az elkövetőkkel dolgozó programoknak szorosan

együtt kell működniük a nőket támogató szolgálatokkal, melyek támogatást és biztonságot nyújtanak az áldozatok részére.

Az áldozattal folytatott interjúknak strukturálnak és szabványos módszerrel végzettnek kell lennie, a férfi viselkedéséről való módszeres és időben hatékony információgyűjtés érdekében.

A gyermekektől (a kliens és a partnerek gyermekeitől), a rendőrségtől, a próbaidős tisztektől, vagy más résztvevő szervezetektől is kell további információt gyűjteni.

A kezelési eredmény kiértékelése a résztvevők időbeni változásának mérésével történik, pl. A időpont (a kezelés előtt), B időpont (a kezelést követően), és C időpont (utóvizsgálat) között. Így ugyanazon mérések használhatóak a felvételi fázisban (a kezelés előtt), és később is. E módszert gyakran nevezik „A kezelést megelőző és követő” módszernek.

Gyakran alkalmazzák kezelési programok belső kiértékelése során. Alkalmat nyújt a kiértékelőnek a kliens kezelés előtti és azt követő állapotának összehasonlítására. A szabványosított méréseket minden elkövető esetében statisztikailag összehasonlítják különböző időpontokra vonatkoztatva. Mivel az idő és az erőfeszítések tekintetében gazdaságos bevonni a kiértékelésbe, a procedura néhány variánsa szerepelhet a program keretében, noha van egy nagy hátránya. A kliens A és B időpont közötti fejlődését nem lehet csupán a kezelésnek magának betudni, mivel további értelmezések is lehetségesek (a bűnügyi nyomozás és a büntetés hatása, vagy fontos változások az életben, amilyen például a munka vagy családi állapot).

Néhány, az eredmény mérésének és kiértékelésének minőségét javító lehetőség:

1. A program tartalmának és annak a program során való lefedésének megfigyelését szolgáló módszerek világos leírása.
2. Mindkét céltípusra vonatkozó eredmény célok, közvetítő kezelési célok és speciális intézkedések világos leírása.
3. A kliens populáció mérhető leírása olyan információkkal együtt, mint pl. korábbi elítélések, erőszak történet, népesedés, személyiségzavarok, motiváció, és a visszautasítás szintje.
4. Az erőszak világos meghatározása, a szexuális és lelki bántalmazással együtt.
5. A (korábbi) partnertől származó információ bevonása (életminőség, a partner átlati erőszak alkalmazás a programban történő részvétel során)
6. Az együtt és külön élő párok különböző statisztikai módszerekkel végzett elemzései.

A javaslatokat és a további megteendő lépéseket közölni kell az elkövetővel vagy / és (korábbi) partnerével. A fentiekben említettek szerint világos kell, hogy legyen, hogy a program személyzetének nem kellene az eredmény mérések / belső kiértelések elvégzéséért kompenzáció nélkül felelnie. A program forrásokat általában teljes egészében a klinikai szükségletekre költik, kevés időt hagyva ezzel az eredmény méréshez / a belső kiértékeléshez. Amennyiben fontosnak tekintik a kezelés hatékonyságának tudományos érvényességű szemléltetését, akkor annak mindig külső szakértőket finanszírozva kell történnie.

© 2008 WWP – Work with Perpetrators of Domestic Violence in Europe

A WWP–Munka Európai Otthoni Erőszak Elkövetőkkel projektet 2006 – 2008 között a következők finanszírozták:



A Daphne II Program célkitűzése a
gyermek, fiatalok és nők elleni
erőszak leküzdése (EU)



Federal Ministry for
Family Affairs, Senior Citizens,
Women and Youth

Szövetségi Család-, Idős-, Nőügyi
és Ifjúsági Minisztérium
(Németország)